

Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy
Rautatienkatu 13 B 7, 15110 LAHTI
2469872-2

Päätös Tukes 6510/03.01/2024

Asia

Vaarallisten kemikaalien laajamittainen teollinen käsittely ja varastointi Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy:n Lahden tuotantolaitoksella

Kohde

Yrityksen tiedot: Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy (2469872-2)
Kohteen sijaintiosoite: Liimaajankatu 9, 15520, LAHTI
Kiinteistötunnukset: 398-20-245-14
Kohde ei sijaitse pohjavesialueella.

Päätös

Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy saa käsitellä ja varastoida kemikaaliluettelossa lueteltuja vaarallisia kemikaaleja Lahdessa sijaitsevalla tuotantolaitoksellaan, sillä ehdolla, että se noudattaa tässä päätöksessä kuvattuja toimia onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja toimii muilta osin hakemuksessa esitetyllä tavalla sekä noudattaa kemikaaliturvallisuussäädösten velvoitteita.

Vaarallisten kemikaalien määrien ja vaaraluokitusten perusteella toiminnan laajuus on lupalaitos. Laitoksella saa varastoida vaarallisia kemikaaleja enintään liitteenä olevan kemikaaliluettelon mukaiset määrät. Kohteen kemikaaliluettelon tunniste KemiDigissä on 19611.

Kohteen konsultointivyöhyke on 0,2 kilometriä. Konsultointivyöhyke määritellään kiinteistön rajasta. Kunnan tulee pyytää konsultointivyöhykkeellä tapahtuvista kaavamuutoksista ja merkittävästä rakentamisesta lausunto Tukesilta ja pelastusviranomaiselta.

Tarkastus

Toiminnanharjoittajan tulee pyytää laitoksen käyttöönottotarkastusta Tukesilta. Käyttöönottotarkastuksessa käydään läpi laitoksen tekninen toteutus, toimintaperiaatteet ja johtamisjärjestelmä sekä valvotaan, että toiminta on säädösten ja tämän päätöksen ehtojen mukaista.

Käyttöönottotarkastuksen jälkeen Tukes tekee laitokselle määräaikaistarkastukset viiden vuoden välein. Tarkastustajuutta voidaan tihentää tai harventaa laitoksen turvallisuustilanteen ja tarkastustulosten perusteella.

Toiminnan kuvaus

Tuotantolaitoksessa valmistetaan ja varastoidaan alkoholijuomia. Valmistus tapahtuu mäsäämällä, käyttämällä ja tislaamalla. Maltaiden mäsäyksen jälkeen suodatettu neste käytetään käymisastiassa, jossa muodostuvan etanolin pitoisuus on noin 7,5 tilavuusprosenttia. Käymisen jälkeen käymistuote pumpataan ja johdetaan levylämmönvaihtimen kautta tislauslaitteistoon, jossa etanolipitoisuus nousee korkeimmillaan 68 tilavuusprosenttiin. Tislaustuotteena saatava viski tynnyroidään tislauslaitteiston läheisyydessä tammitynnyreihin kypsytystä varten.

Viskin valmistustilasta saatava tisle kypsytetään 63,5-tilavuusprosenttisenä etanolina eristettyihin merikontteihin sijoitetuissa tammitynnyreissä. Varastokontit on sijoitettu kymmenen kontin kokonaisuuksina aidatulle ulko-varastointialueelle, jossa on tilaa yhteensä 58 kontille. Yhdessä kontissa varastoitavan 63,5-prosenttisen tisleen määrä on enimmillään 13 400 litraa. Tynnyrit varastoidaan tiiviillä korkilla suljettuina vaakatasossa enimmillään kaksi tynnyriä päällekkäin. Tynnyreiden tilavuudet vaihtelevat noin 60 ja 500 litran välillä.

Kypsynyt valmis viski siirretään tynnyreistä siirrettävällä pumpulla tislaamohuoneen sekoitussäiliöön vesitasasta varten. Ensimmäisestä sekoitussäiliöstä tuote pumpataan suodatinpumpun kautta toiseen sekoitussäiliöön, mistä tuote pullojetaan tiiviisti suljettaviin lasipulloihin. Valmiit pullot varastoidaan suljettuina varastohuoneessa.

Laitos on aikaisemmin toiminut vähäisenä kemikaalilaitoksena pelastuslaitoksen antaman päätöksen perusteella.

Päätöksen ehdot

1. Laitokselle laaditun riskien arvioinnin (Hazop) tulokset tulee huomioida suunnittelussa, käytössä ja ohjeistuksessa. Arvioinnissa esille tulleet toimenpiteet riskien hallitsemiseksi tulee toteuttaa. Mikäli jokin toimenpide päätetään jättää toteuttamatta, tulee asialle esittää perustelut. (L 390/2005 10 §)

2. Laitokselle tulee nimetä käytönvalvoja, joka on suorittanut Tukesin järjestämän kemikaalien käytönvalvojan pätevyyskokeen hyväksytysti. Tarvittaessa käytönvalvojalle tulee nimetä myös sijainen. Toiminnanharjoittajalla tulee olla ajan tasalla oleva luettelo nimeämistään käytönvalvojista. (L 390/2005 29 §, VnA 685/2015 12 §)
3. Sisäiseen pelastussuunnitelmaan tulee päivittää tämän päätöksen kohdassa "Johtopäätökset sisäisestä pelastussuunnitelmasta" esitetyt asiat. Päivitetty pelastussuunnitelma tulee toimittaa pelastuslaitokselle. Jatkossa pelastussuunnitelma tulee tarkastaa ja toimittaa pelastuslaitokselle vähintään kolmen vuoden välein. (VnA 685/2015 17-18 §)
4. Sisäisen pelastussuunnitelman toimivuutta tulee harjoitella säännöllisesti. Toiminnanharjoittajan tulee laatia suunnitelma harjoitusten järjestämiseksi. (VnA 685/2015 19 §)
5. Laitoksella tulee olla ennakko- ja kunnossapitosuunnitelma, joka kattaa vaarallisten kemikaalien käsittelyyn ja varastointiin tarkoitettujen laitteistojen, säiliöiden ja putkistojen ja turvallisuuden varmistamiseksi asennettujen laitteiden toimivuuden säännöllisen varmistamisen. Tarkastuksista ja testauksista sekä niissä havaituista puutteista ja tehdyistä toimenpiteistä tulee pitää kirjaa. (L 390/2005 12 §, VnA 856/2012 63 §)
6. Vaarallisten kemikaalien käsittelyä sisältäviin työvaiheisiin tulee olla laadittuna työohjeet. Ohjeissa tulee ottaa huomioon myös poikkeavat tilanteet. Ohjeiden tulee olla käyttöhenkilökunnan saatavissa. Toiminnanharjoittajan tulee huolehtia, että henkilökunta tuntee ohjeet ja toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. (VnA 856/2012 64 §)
7. Laitoksella työskenteleville tulee antaa riittävästi koulutusta vaarallisten kemikaalien turvallisesta käsittelystä ja toiminnasta poikkeamatilanteissa. Laitoksen alueella työskenteleville ja pelastuslaitokselle annetaan riittävät tiedot toiminnasta, siihen liittyvistä vaaratekijöistä ja niihin varautumisesta siinä laajuudessa kuin turvallinen toiminta sitä heidän tehtävissään edellyttää. (L 390/2005 11 §, VnA 856/2012 64 §)
8. Tuotanto- ja varastotiloissa on varauduttava yksittäisen tynnyrin putoamisen aiheuttamaan vuotoon sekä muihin mahdollisiksi arvioituihin vuoto-tilanteisiin sopivin imeytys- tai vuodonkeruuvälinein. (VnA 856/2012 73 §)
9. Tuotanto- ja varastotilojen ilmanvaihto tulee mitoittaa siten, että palavan nesteen höyryn pitoisuus ilmassa ei ylitä 25% alemmasta syttymisrajasta. Palavan nesteen höyryjen esiintymistä tuotanto- ja varastotiloissa tulee valvoa esimerkiksi etanoli-ilmaisimilla. (VnA 856/2012 40 ja 72 §)
10. Vaarallisten kemikaalien putkistoihin on sovellettava vähintään putkistoluokan I (PED1) vaatimuksia. Osoituksena vaatimustason täyttämistä

toiminnanharjoittajalla tulee olla asiakirjat putkiston suunnittelutiedoista ja valmistusasiakirjat sisältäen valmistajan vaatimustenmukaisuusvakuutuksen. (VNa 856/2012 47 §)

11. Vaarallisten kemikaalien siirtoon käytettävien letkujen tulee olla tiiviitä ja niiden on kestettävä kemikaalien vaikutus sekä käytössä ilmenevä tai häiriötilanteesta aiheutuva paine, lämpötila ja muut rasitukset. Letkut on mitoitettava putkiston käyttöpaineelle, kuitenkin vähintään 6 baarin painetta kestäväksi. Letkut tulee suojata mekaanisilta vaurioilta eivätkä ne saa joutua kosketuksiin kuumien pintojen kanssa. Letkua saa käyttää vain, jos sen käyttö on perusteltua tärinän, liikkeen tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi. (VNa 856/2012 49 §)
12. Laitteistot, putkistot sekä kemikaalien varastointitilat ja -paikat varustetaan turvallisen käytön ja onnettomuustilanteisiin varautumiseen edellyttämillä merkinnöillä. (VNa 856/2012 58-60 §)
13. Palavien nesteiden käsittely- ja varastointitilan lattiapinnan tulee olla palamatonta materiaalia. (VNa 856/2012 39 §)
14. Syttyviä nesteitä ja muita syttymisvaarallisia aineita sisältävät laitteet on yhdistettävä potentiaalintasaukseen ja maadoitettava, jos staattinen sähkö voi aiheuttaa vaaraa. Prosessilaitteistot ja rakenteet, jotka on sijoitettu tilaluokittelulle alueelle, tulee liittää potentiaalintasausjärjestelmään. Maadoitukset ja potentiaalintasaukset tulee tarkistaa ja mitata määräajoin. (VNa 856/2012 68 §)
15. Kaasusammutuslaitteiston määräaikaistarkastuksessa havaitut puutteet on korjattava. (L 390/2005 12 §)
16. Toiminnanharjoittaja arvioi varastokonttien sammutusvalmiuden riittävyyden tehokkaan sammutuksen kannalta ja tarvittaessa täydentää sitä esimerkiksi palopostin avulla. (VNa 856/2012 73 §)
17. Sammutusjätevesien hallintaan liittyvät järjestelyt ja keräilykapasiteetti on esitettävä selkeästi sisäisessä pelastussuunnitelmassa. Tarvittavat viemärien sulkemiset on oltava tehtävissä myös talvella ja niihin tarvittavat välineet on oltava saatavilla. Suljettavat viemärit on merkittävä. (VNa 856/2012 77 §)
18. Toiminnanharjoittajalla tulee olla turvallisuusjohtamisjärjestelmä vaarallisista kemikaaleista aiheutuvien onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Turvallisuusjohtamisjärjestelmän vaatimukset on kuvattu Tukesin prosessiturvallisuusjärjestelmän kokonaisuudessa. Vaatimusten täyttäminen osoitetaan käyttöönottotarkastuksessa prosessiturvallisuusjärjestelmän itsearvioinnin ja toimenpideseurannan avulla. (L 390/2005 26a §, Vna 685/2015 liite II)
19. Toiminnanharjoittajan tulee noudattaa systemaattista muutostenhallintamenettelyä, jonka avulla arvioidaan prosessi-, laite- ja

toimintatapamuutosten aiheuttamat riskit ja määritetään toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. (Vna 685/2015 12 §)

20. Toiminnanharjoittajalla tulee olla käytössä työlupamenettely, jolla voidaan varmistaa, että vaarallisten kemikaalien laitteistoihin ja räjähdysvaarallisiin tiloihin liittyvät työt voidaan suorittaa turvallisesti. (L 390/2005 11 §, VNa 576/2003 liite 2, kohta 1.2, VNa 858/2012 20 §)

Päätöksen perustelut

Tuotantolaitoksen sijoittuminen

Tuotantolaitos sijoittuu asemakaavoitetulle teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueelle (kaavamerkintä TL). Asemakaava mahdollistaa toiminnan sijoittumisen. Tontti rajoittuu muihin teollisuustontteihin sekä viheralueeseen. Lähimmät asuinalueet sijaitsevat noin 700 metrin etäisyydellä. Lähialueella ei sijaitse hoitolaitoksia, kouluja, päiväkoteja tai muita onnettomuusvaikutuksille herkkiä kohteita. Tuotantolaitos ei sijaitse pohjavesialueella.

Lupahakemuksen yhteydessä on esitetty seurausanalyysi yhden konttivaraston paloon liittyvistä lämpösäteilyvaikutuksista. Mallinnetussa onnettomuusskenaariossa kontin pohjalle vuotaa 63,5 %:sta etanolia, joka syttyy palamaan. Lämpösäteilyn vaikutusalue ulottuu noin 3-5 metrin etäisyydelle kontin ulkoreunasta ja rajoittuu tuotantolaitoksen alueelle.

Onnettomuusriskit ja niiden hallinta

Toiminnanharjoittaja on arvioinut tuotantolaitoksella mahdollisia riskejä vaarallisten kemikaalien käsittelyyn ja varastointiin liittyen. Tislausprosessin riskit on arvioitu Hazop-menetelmällä, minkä lisäksi on laadittu räjähdysvaarojen arviointi sekä konttivaraston paloon liittyvä seurausanalyysi. Tuotantolaitoksen merkittävimmät onnettomuusriskit liittyvät väkevän alkoholi-vesiseoksen vuotoihin prosessilaitteista tai varastotynnyreistä sekä vuotojen syttyymiin.

Tunnistettuihin riskeihin liittyen on määritetty toimenpiteitä, joilla katsotaan, että riskitasoa saadaan pienennettyä hyväksyttävälle tasolle. Tunnistettujen toimenpiteiden toteuttaminen varmistetaan päätöksen ehdolla 1. Onnettomuusriskeihin on varauduttu mm. palo-osastoinneilla, tislaamon automaattisella sammutuslaitteistolla sekä varastokonttien paloilmoinilaitteistolla. Palavien nesteiden varastoinnin osalta suunnittelussa noudatetaan hakemuksen mukaan standardin SFS 3350 mukaisia vaatimuksia.

Räjähdysvaarojen arviointi

Tuotantolaitoksen räjähdysvaarat on arvioitu räjähdysuojausasiakirjassa. Räjähdysvaarallisia ilma-kaasuseoksia laitoksella aiheutuu etanolihöyryistä johtuen.

Räjähdyksvaarallisia tiloja esiintyy viskitislaamossa sekä varastokonteissa ja ne on kuvattu tilaluokitusasiakirjassa. Viskitislaamon räjähdyspaineen purku on järjestetty tilan yläosan ikkunoiden kautta. Räjähdyksvaarallisten tilojen laitteista on laadittu laiteluettelo. Päätöksen ehdolla 9 varmistetaan, että toiminnanharjoittaja valvoo ilmanvaihdon riittävyyttä ja etanolihöyryjen esiintymistä tuotantotilassa sekä varastokonteissa. Turvallisuusvaatimusasetuksen (856/2012) 40 §:n mukaan kemikaalien käsittely- ja varastointitilan ilmanvaihdon määrä tulee mitoittaa siten, että palavan nesteen höyryn pitoisuus ilmassa ei ylitä 25 prosenttia alemmasta syttymisrajasta.

Kemikaalivuotojen ja sammutusjätevesien hallinta

Sisätiloissa kemikaalivuodot hallitaan vuotoaltaiden sekä suljettavan viemärin avulla. Konttivarastot on varustettu lattiapinta-alan kattavalla allastuksella, jolla voidaan hallita tynnyrin rikkoutumisesta johtuva vuoto. Hakemuksen mukaan tulipalossa syntyvät sammutusjätevedet pystytään hallitsemaan osittain rakennuksen sisälle ja osittain ulkoalueelle, joka on asfaltoitu ja varustettu suljettavalla viemärillä ja jonka kaadoista muodostuu allastus. Päätöksen ehdolla 17 varmistetaan, että sammutusjätevesien hallinnan toimintaohjeet ja keräilykapasiteetti esitetään selkeästi sisäisessä pelastussuunnitelmassa.

Palosuojaus ja yleinen varautuminen

Viskitislaamo on erotettu muusta tuotantotilasta omaksi palo-osastokseen. Tila on varustettu lämpöön reagoivalla kaasusammutuslaitteistolla. Päätöksen ehdolla 15 varmistetaan, että sammutuslaitteiston määräaikaistarkastuksessa havaitut puutteet korjataan pelastuslaitoksen lausunnon mukaisesti. Tuotantorakennus ja varastokontit varustetaan hakemuksen mukaan paloilmoinilaitteistolla. Tuotantotilat ja konttikenttä varustetaan alkusammutuskalustolla ja tehdasrakennuksessa on käytettävissä rakennuspaloposti. Päätöksen ehdolla 16 varmistetaan, että toiminnanharjoittaja arvioi konttikentän sammutusvalmiuden riittävyyttä ja täydentää sitä tarvittaessa (esimerkiksi vaahdotuksella varustetun palopostin avulla).

Johtopäätökset sisäisestä pelastussuunnitelmasta

Lupahakemuksen yhteydessä toimitettua sisäistä pelastussuunnitelmaa tulee täydentää VNa 685/2015 ja Tukes-ohjeen [Sisäinen pelastussuunnitelma | Turvallisuus- ja kemikaalivirasto \(Tukes\)](#) mukaisesti. Pelastussuunnitelmaa edellytetään täydennettäväksi lupaehdossa 3.

Täydennyksen tulee sisältää seuraavat asiat:

- Suunnitelmaan on lisättävä pelastuslain ohella viittaus kemikaaliturvallisuuslainsäädäntöön (L 390/2005 28 § ja VNa 685/2015 17 §), johon sisäisen pelastussuunnitelman laadintavelvollisuus laajamittaisella kemikaalilaitoksella perustuu.
- Kohteen yleistietoihin on lisättävä perustiedot laitoksella käsiteltävistä vaarallisista kemikaaleista sekä viittaus niitä koskeviin ajantasaisiin riskienarviointeihin.
- Pelastussuunnitelmaan on liitettävä tontin viemäriverkostopiirustus ja sammutusjätevesien keräilyä koskevat toimintaohjeet (esimerkiksi hulevesiverkoston venttiilien sulkeminen palotilanteessa, saastuneiden maainesten ja sammutusjätevesien jatkokäsittely). (kts. Tukes-ohje kohta 4.3)
- Pelastusorganisaation tehtävät ja vastuunjako on kuvattava (kts. Tukes-ohje kohta 4.4)
- Pelastussuunnitelmaan on lisättävä ohjeet toimintaan kemikaalivuototilanteessa (esimerkiksi tynnyrin rikkoutuminen, putkisto- tai letkuvuoto). (kts. Tukes-ohje kohta 4.5.1)
- Pelastussuunnitelmaan on lisättävä ohjeet toimintaan konttikentän palotilanteessa.

Lausunnot ja mielipiteet

Tukes pyysi asiasta lausunnot Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta, Hämeen ELY-keskukselta, Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelta ja Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselta.

Hakemus kuulutettiin Tukesin verkkosivuilla 24.3.-30.4.2025. Mielipiteitä tai muistutuksia ei jätetty.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen lausunnossa huomautettiin kaasusammutusjärjestelmän määräaikaistarkastuksessa havaittujen puutteiden korjaamisesta. Lausunto on huomioitu päätöksen ehdossa 15.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueella ei ollut hakemukseen huomautettavaa.

Hämeen ELY-keskus pyysi ohjaamaan lausuntopyynnön Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen ei lausunut hakemuksesta.

Lupahakemuksen käsittely

- Hakemuksen vastaanottaminen, 03.06.2024
- Täydennyksen pyytäminen, 09.07.2024

- Täydennyksen vastaanottaminen, 27.09.2024
- Lisätietojen pyytäminen, 07.10.2024
- Lisätietojen vastaanottaminen, 07.11.2024
- Lisätietojen pyytäminen, 12.11.2024
- Lisätietojen vastaanottaminen, 19.12.2024
- Lisätietojen pyytäminen, 20.12.2024
- Lisätietojen vastaanottaminen, 08.01.2025
- Täydennyksen pyytäminen, 11.03.2025
- Täydennyksen vastaanottaminen, 20.03.2025
- Lausunnon pyytäminen, 20.03.2025
- Kuuleminen, 24.03.2025
- Lausunnon pyytäminen, 24.03.2025
- Lausunnon vastaanottaminen, 08.04.2025, Päijät-Hämeen pelastuslaitos
- Lausunnon vastaanottaminen, 10.04.2025, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Lisätietojen pyytäminen, 02.06.2025
- Lisätietojen vastaanottaminen, 02.07.2025

Käsittelymaksu

Päätösmaksu 3420 €. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnan palvelukeskus (Palkeet) lähettää laskun hakijalle. (Työ- ja elinkeinoministeriön asetus Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista 1283/2021)

Muutoksenhaku

Valitusoikeus päätöksestä määräytyy vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 127a §:n perusteella.

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta oheisen valitusosoituksen mukaisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. (L 390/2005 126 §)

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että tästä päätöksestä perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua Tukesilta kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. (Maksuperustelaki (150/1992) 11 b §)

Sovelletut säädökset

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)

Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (856/2012)

Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta (685/2015)

Valtioneuvoston asetus räjähdysvaarallisten ilmaseosten työntekijöille aiheuttaman vaaran torjunnasta (756/2003)

Lisätietoja päätöksestä

Lisätietoja antaa Aatu Isotalo, etunimi.sukunimi@tukes.fi, puh. 0295 052 243

Voimassaolo

Toistaiseksi

Esittelijä: Aatu Isotalo, Ylitarkastaja

Ratkaisija: Kati Hietämäki, Ryhmäpäällikkö

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoittajan henkilöllisyyden ja allekirjoituksen ajankohdan voi varmistaa allekirjoitusta klikkaamalla ja asiakirjan aitous voidaan todentaa sähköisesti. Jos asiakirjaa muutetaan jälkikäteen, allekirjoitus ei ole enää kelvollinen. Sähköinen asiakirja on alkuperäiskappale, eikä allekirjoituksen oikeellisuutta voi varmistaa paperitulosteesta. Alkuperäisen sähköisen asiakirjan voi tarvittaessa pyytää Tukesin kirjaamosta.

Liitteet

20250715_KemiDigi_Liite kemikaaliturvallisuuslupahakemukseen ja -valvontaan.pdf

Tiedoksi

Hämeen ELY
Etelä-Suomen AVI/ työsuojelu
Päijät-Hämeen pelastuslaitos
Lahden kaupunki

VALITUSOSOITUS

1. MITEN VALITUS TEHDÄÄN

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Valituksessa pitää olla seuraavat asiat ja asiakirjat:

- hallinto-oikeus, jolle valitus osoitetaan (toimivaltainen hallinto-oikeus ilmoitettu jäljempänä)
- päätös, johon haetaan muutosta, liitteineen; alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- muutokset, joita valittaja päätökseen vaatii, ja niiden perustelut
- tieto siitä, mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan
- valittajan nimi, asuinkunta, puhelinnumero, postiosoite ja muu mahdollinen osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää
- tiedoksisaantitodistus tai muu tieto valitusajan alkamisesta
- valitusosoitus

Valituksen voi laatia valittajan puolesta myös laillinen edustaja tai asiamies. Tällöin on ilmoitettava lisäksi laatijan nimi, asuinkunta, postiosoite ja puhelinnumero. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

2. MINKÄ AJAN KULUESSA VALITUS TEHDÄÄN

Valitusaika on 30 päivää. Ajan laskeminen alkaa tiedoksisaantipäivää seuraavasta päivästä. Tiedoksisaantipäivä lasketaan seuraavasti:

- Jos päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vastaan, tiedoksisaantipäivä ilmenee todistuksesta. Saantitodistus liitetään valitusasiakirjoihin.
- Jos päätös on postitettu tavallisena kirjeenä, sen katsotaan tulleen tiedoksi seitsemän (7) päivän kuluessa postituspäivästä, jollei muuta ilmene
- Jos päätös on toimitettu tiedoksi muulla tavalla esim. saantitodistusta vastaan jollekin muulle henkilölle kuin päätöksen saajalle (sijaistiedoksianto), katsotaan päätöksen saajan saaneen päätöksen tiedoksi kolmantena päivänä saantitodistuksen osoittamasta päivästä.
- Jos päätös on annettu tiedoksi julkisella kuulutuksella Tukesin verkkosivuilla, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä päätöksen ja kuulutuksen julkaisemisajankohdasta.

3. MITEN VALITUS TOIMITETAAN PERILLE

Valituksen voi toimittaa hallinto-oikeudelle henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta lukuun ottamatta valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa osoitteessa:

<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Postittaminen tapahtuu lähettäjän vastuulla. Valituksen on saavuttava hallinto-oikeudelle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä, jotta valitus voidaan tutkia.

4. OIKEUDENKÄYNTIMAKSU

Valittajalta peritään hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 310 €. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, jos hallinto-oikeus muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä valittajan eduksi. [Tuomioistuinmaksulaissa](#) (1455/2015) on erikseen säädetty muistakin tapauksista, joissa maksua ei peritä.

5. MINNE VALITETAAN

Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Raatihuoneenkatu 1 (käyntiosoite Arvi Kariston katu 5), 13100 Hämeenlinna

